

Taxering av vildväxande idegran *Taxus baccata* utmed vägen mellan Ångbåtsbryggan i riktning mot Svartlöga by i Norrtälje kommun

Nyckelord: idegran *Taxus baccata* Svartlöga taxering skärgårdsarboretum

År 1994 räknade jag antalet idegranar utmed vägen från Ångbåtsbryggan i riktning mot byn på Svartlögas nordöstra del. Linjetaxeringen omfattar en sträcka på 700 meter från Stora Rönnskäret längst i nordost fram till den sk Kottbacken där vägen bär uppåt och kröker sig i en sväng mot söder. Vägen är kantad av blandskog. Klubbalar, bestånd av ask och högresta granar varvas med mäktiga tallar. Observationerna är gjorda när lövträden fällt sina blad.

Metoden att räkna var enklast möjlig. Att från grusvägen notera hur många idegranar som kunde ses på vardera sidan om vägen utan att lämna den. Det innebar att förekomster längre bort inte medräknades. Endast de som med säkerhet kunde särskiljas från gran mellan allehanda stammar kom ifråga.

I en artikel i LUSTGÅRDEN 1995 benämnd ”Svartlöga – Inför ett skärgårdsarboretum” berättas om öns idegransförekomst och sannolika förklaringar till den beståndsökning som kunde skönjas över tiden men också de begränsningar rådjuren åstadkom genom sin betning under vintern.

Av artikeln framgår att ”ett 40-tal exemplar med en höjd av minst 1,5 meter” kunde noteras i november 1994. Vidare beskrevs att varje idegran saknade barr upp till 1,20–1,30 meters höjd på grund av rådjurens gnagande.

Den 30 oktober 2016 gjorde jag om räknemomentet. Enda skillnaden är att jag nu höll reda på hur många individ som kunde spåras på vägens norra respektive södra sida. Vid förra tillfället tycktes det onödigt då vägen mot norr vätte mot en gles bård av klubbalar, ask och enstaka tall som gräns till Mönäsviken. Möjligen fanns då någon handfull upp till ett tiotal idegranar som naturligtvis inräknades i totalantalet. Den södra sidan däremot utgörs av ett skogsparti som utbreder sig mot Heden. Längst i öster vid vägen är det inte långt till den idegransskog som beskrevs 1995. Utmed sträckan i övrigt finns och fanns det storväxta exemplar som vanligen tog skydd under höga alar.

Vid 2016 års räkning noterades 46 exemplar söder om vägen och 27 norr därom. Inalles 73 individ att jämföra med 40 som räknades in på samma vägsträcka. Några observationer utöver taxeringen kan vara värda att berätta.

Under klungor av idegran på vägens södra sida fann jag bland blåbärsris och mossor ett flertal idegransplantor alla runt 4–6 år gamla. Här och var på andra håll mest enstaka småplantor. Den avgörande förklaringen till föryngringen torde vara frånvaron av rådjursbetning. Det i sin tur beror på att viltstammen kollapsade under några kalla och snörika vintrar senast vintern 2012/2013. På grund av vintersvält reducerades rådjuren från ca 30 vuxna djur till endast 6–7.

Att vi även haft en konstaterad uppvärmning under de 22 år som förflutit sedan förra taxeringen är inte betydelselöst men sannolikt inte avgörande. Idegranen på Svartlöga är hela tiden gynnad av öns milda och fuktiga klimat som del i Stockholms yttre skärgård.

En annan intressant iakttagelse noterades då jag fann två kanske 20–25 åriga döda idegranar under en vidvuxen, högre gran. Trots att idegranen är skuggtolerant hade de här exemplaren efterhand inte klarat konkurrensen. Sannolikt var orsaken en kombination av brist på vatten och överskuggning. Under denna gran fann jag inte några unga idegransplantor. Det är uppenbart att klibbalen är en god granne till idegran men inte den kvävande granen som successivt växer i omfång.

Det allmänna intrycket under den knappt kilometerlånga promenaden är att såväl gran som tall expanderat både i antal och storlek sedan min första studie för 22 år sedan. Det har även förändrat florán i övrigt. På norra sidan om vägen kunde jag varje försommar inräkna ett 20-tal exemplar av korallrot (*Corallorhiza trifida*) precis vid väggkanten. Nu är det där en gles tallskog och de har inte syns till på många år. Däremot växer ett antal små exemplar av skogslönn i hägn av hägg, skogsolvon och rönn även de på nordsidan. Det är en tämligen ny art för ön. De första såg jag för 25 år sedan på Svartlögas nordvästra del. Troligen hade lönnnäsor flutit iland eller svävat från den stora grannön Blidö där skogslönnen (*Acer platanoides*) är allmän. Det är en sträcka på minst 7 kilometer.

Idegran vid Ångbåtsbryggevägen Svartlöga 17 oktober 2015

Sten Ridderlöf, 2016-11-01